

Ο Ζορζ Σορέλ και η βία

Σταύρος Κωνσταντακόπουλος

Δρόμος, 31 Μαρτίου, 2014

Ζορζ Σορέλ (Χερβούργο 1847-Παρίσι 1922), ο εισηγητής της θεωρίας του επαναστατικού συνδικαλισμού, ο «μεταφυσικός του συνδικαλισμού», ήταν απόφοιτος της ναπολεόντειας Πολυτεχνικής Σχολής. Η ιδιότητα του μηχανικού γεφυρών και οδοστρωμάτων σφράγισε την πίστη του στον *homo Faber*, στον Άνθρωπο-Τεχνίτη που δρα πάνω στην ύλη. Επηρεασμένος από την ιστορική φιλοσοφία του Ταιν και του Ρενάν, και από την κοινωνιολογική σκέψη του Μπερκσόν, ο Σορέλ ήταν από τους βασικότερους εισηγητές της μαρξιστικής σκέψης στην Γαλλία. Η είσοδός του στην πολιτική συνοδεύεται από μια πυκνή αλληλογραφία με τον φιλόσοφο Μπενεντέτο Κρότσε και τον κοινωνιολόγο Βιλφρέντο Πάρετο. Η κρίση του Μαρξισμού στις αρχές του 20ού αιώνα τον βρίσκει στο πλευρό του Μπέρνσταϊν και σε πλήρη ρήξη με τον Κάουτσκι. Στην δεκαετία του 1910, η απογοήτευσή του από τον επίσημο αριστερό συνδικαλισμό τον οδηγεί σε συνομιλίες με την ακροδεξιά Action française (παρά τις αδιαπραγμάτευτες αντιεθνικιστικές και φεντεραλιστικές θέσεις του), ενώ κάποιοι μαθητές του θα ιδρύσουν ένα «Κύκλο Προυντόν», όπου συγκεντρώνονται τόσο εργάτες οπαδοί του επαναστατικού συνδικαλισμού όσο και μοναρχικοί. Ο Α Παγκόσμιος Πόλεμος και η άνοδος του φασιστικού κινήματος οδηγούν τον Σορέλ το 1917 σε μία ενθουσιαστική αναγνώριση της προσωπικότητας του Λένιν και του μπολσεβικικού κόμματος.

Η σημαντικότερη θεωρητική προσφορά του Σορέλ είναι η ιδέα του «μύθου ως δικτύου σημασιών» (1903), ως συνόλου όχι ιδεών, αλλά εικόνων που έχουν την δύναμη να κινητοποιούν όχι μία επίκληση του παρελθόντος αλλά μία κατανόηση του παρόντος: αν ο μύθος είναι γόνιμος, αν απαντά σε μία συλλογή απαιτήσεων, τότε τοποθετείται πέρα από την αντίθεση αλήθειας-ψεύδους και αποκτά μία λειτουργική αξία, που του επιτρέπει να καθορίζει τις κοινωνικές και ψυχολογικές δραστηριότητες μιας κοινωνίας. Σε μία προσπάθεια να γεφυρώσει το χάσμα μαρξισμού και προυντονισμού, ο Σορέλ ισχυρίζεται πως επιστημονικότητα του μαρξισμού ισχύει μόνον στον βαθμό που η «επιστήμη» αποτελεί έναν μύθο της νεωτερικής εποχής. Ο Μαρξισμός είναι «μυθικός» την στιγμή ακριβώς που επιδιώκει να είναι «επιστημονικός». Και η γενική απεργία είναι ο μύθος τον οποίο έχει ανάγκη ο επαναστατικός συνδικαλισμός. Από την ιδέα του κινητήριου μύθου της γενικής απεργίας γεννιέται η απολογία της βίας που επιχειρεί ο Σορέλ: η κοινωνική βία προέρχεται, κατά τον Σορέλ, από την ανοιχτή σύγκρουση ανάμεσα σε ένα επαναστατικό προλεταριάτο, εμπνεόμενο από την «μυθική» ιδέα της γενικής απεργίας, και μια αστική τάξη για την οποία το «υψηλό» [ιδεώδες] έχει πεθάνει.

Η κριτική του Σορέλ στους κοινοβουλευτικούς συμβιβασμούς θα έχει μια υπόγεια επίδραση τόσο στον μπολσεβικισμό όσο και στον φασισμό, τόσο στην ακροδεξιά όσο και στην ακροαριστερή αναρχία.

Αυτό που θα προσπαθήσουμε να (ξανά)διαβάσουμε στην συνάντηση της Τρίτης, είναι η διερεύνηση των μέσων που ο Σορέλ επιλέγει, στη διάρκεια της περιόδου προσήλωσής του στο επαναστατικό-συνδικαλιστικό κίνημα, για την ηθική ανάταση της κοινωνίας, μια ηθική ανάταση που η επιδίωξη της συνέχει την τόσο

ασταθή σκέψη του. Σύμφωνα με τον Σορέλ, το προλεταριάτο εμπνεόμενο από τον μύθο της γενικής απεργίας -ο οποίος εδράζεται πάνω στον ψυχισμό των ανθρώπων – και μη διστάζοντας να προσφύγει στη βία – που υπερβαίνει κατά πολύ το ρόλο ενός απλού μέσου για την κατάληψη της εξουσίας – είναι ικανό να άρει τους όρους της παρακμής μέσα στην οποία έχει περιπέσει ο πολιτισμός της εποχής του.